

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษา ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง การวิจัยเป็นแบบบรรยายที่มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษา ลักษณะและสาเหตุการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน วิธีการดูแลหลานของผู้สูงอายุ และความทุกข์และความสุข ของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 12 ราย ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนในเขตจังหวัดสุโขทัยในการชี้แหล่งเก็บข้อมูล ใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 ถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2551 โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกภาคสนาม การบันทึกภาพ และการบันทึกเทป ทำการแปลผลข้อมูลรายวัน หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวันและตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านระเบียบวิธีวิทยาการ และตรวจสอบ ความตรงกับผู้ให้ข้อมูล ทั้งในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล และภายหลังการสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลของโคไลซี (Colaizzi s) ซึ่งผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ลักษณะและสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน

1.1 ลักษณะการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน ศึกษาใน 3 ประเด็น

1.1.1 ลักษณะการส่งเสียด้านการเงินของบิดา มารดาของเด็ก

การส่งเสียด้านการเงินที่บิดามารดาของเด็กให้แก่ผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานที่ได้รับการส่งเสียด้านการเงินจากบิดามารดาของเด็กโดยบิดามารดาของเด็กจะส่งเงินมาให้ในลักษณะนาน ๆ ครั้งและเป็นจำนวนเงินที่น้อยมากคือบางรายได้ครั้งละ 10-20 บาท บางราย 200-500 บาทมีเพียง 1 รายที่ส่งมาให้ 3,000-4,000 บาท ซึ่งก็ไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งที่ต้องรับภาระดูแลหลาน และ กลุ่มผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานที่ไม่ได้รับการส่งเสียด้านการเงินจากบิดา มารดาของเด็ก โดยบิดา มารดาของเด็กตั้งแต่ออกจากบ้านไปไม่เคยส่งเงินมาให้ใช้เลยแม้เพียงบาทเดียว บางรายไม่เคยส่งมาให้ใช้ เป็นเวลานานกว่า 5 ปี

1.1.2 การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุและบุตร ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานนั้นแม้จะถูกทอดทิ้งด้วยสาเหตุต่าง ๆ แต่ก็รอคอยการ ติดต่อกลับมาของบุตร ตลอดเวลา จากการศึกษาพบว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุและบุตรนั้นมีการติดต่อ 2 ลักษณะ คือ ติดต่อโดยใช้โทรศัพท์ จดหมายและขาดการติดต่อ โดยการติดต่อด้วยโทรศัพท์ และจดหมายนาน ๆ ครั้งจึงจะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุและบุตร

1.1.3 การกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตร การกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรนั้นมี 2 ลักษณะ คือ กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรทุกปีหรือมาบ้างไม่มาบ้าง และไม่กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรเลย ซึ่งการกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรจะกลับมาในช่วงวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ ลอยกระทง หรือวันขึ้นปีใหม่ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าต้องทำงานจึงกลับมาได้เพียงปีละ 1-2 ครั้งเท่านั้น ส่วนบิดา มารดาของเด็กที่ไม่กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลบุตรของตนเนื่องจากต้องทำงาน บางรายเมื่อบิดาของเด็กเสียชีวิตมารดาของเด็กไปมีสามีใหม่และไม่กลับมาเลย

1.2 สาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน สาเหตุส่วนใหญ่ที่บิดา มารดาของเด็กทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุดูแลหลานตามลำพังได้แก่ ปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัวแตกแยก การมีบุตรเพิ่มขึ้นและ ปัญหาสุขภาพจิต

1.2.1 ปัญหาความยากจน ปัญหาความยากจนทำให้บิดา มารดาของเด็กต้องออกจากบ้านเพื่อทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่งานที่ทำเป็นงานรับจ้าง เช่น ก่อสร้าง ไม่สะดวกจะพาบุตรของตนไปด้วยเพราะต้องย้ายสถานที่ไปเรื่อย ๆ จึงต้องทิ้งบุตรไว้ให้ผู้สูงอายุดูแล

1.2.2 ปัญหาครอบครัวแตกแยก เมื่อบิดา มารดาของเด็กทะเลาะกันจนสุดท้ายเกิดการหย่าร้าง ต่างฝ่ายต่างมีครอบครัวใหม่ บางรายมองลูกของตนว่ากาสิบ้านกาสิเมือง จึงทอดทิ้งบุตรให้ผู้สูงอายุดูแลเพียงลำพัง

1.2.3 การมีบุตรเพิ่มขึ้น การมีบุตรเพิ่มขึ้นในขณะที่บุตรที่มีอยู่เดิมยังเล็ก ทำให้ไม่สามารถดูแลบุตรได้ทั่วถึง เนื่องจากต้องทำงานด้วยทำให้ต้องทิ้งบุตรให้ผู้สูงอายุดูแล

1.2.4 ปัญหาสุขภาพจิต มารดาของเด็กมีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เนื่องจากเป็นผู้ค้ายาเสพติดซึ่งสาเหตุของการค้ายาเสพติดเพื่อต้องการรายได้มาช่วยเหลือครอบครัว แต่สุดท้ายต้องถูกตำรวจจับ จึงต้องทิ้งบุตรไว้ให้ผู้สูงอายุดูแล

2. วิธีการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

จากผลการวิจัยพบว่าวิธีการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งซึ่งศึกษาใน 5 ด้าน คือ

2.1 การดูแลด้านอาหาร การดูแลด้านอาหารสำหรับหลานมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ หลังจากบิดา-มารดาทอดทิ้งไปแล้ว จะดูแลให้รับประทานนมผงสำหรับเลี้ยงทารก บางรายรับประทานนมกล่อง และบางราย ใช้นมชั้นหวานในการเลี้ยงหลาน เมื่อไม่มีเงินซื้อนมให้หลาน ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจะดูแลหลานให้รับประทานน้ำข้าวผสมกับนม และผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานบางรายนั้นให้หลานรับประทานน้ำข้าวผสมน้ำตาลและเกลือ บางครั้งให้น้ำข้าวผสมน้ำเต้านุ้ให้หลานรับประทาน ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานบางรายนั้นให้รับประทานข้าวบดกับกล้วยและเมื่อหลานเริ่มโตขึ้น จะดูแลให้รับประทานอาหารทั่วไป

2.2 การเล่นของเด็ก ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานให้ข้อมูลว่าส่วนใหญ่หลานชอบเล่นกับเพื่อนบ้าน เพราะเพื่อนข้างบ้านแบ่งของเล่นให้เล่น บางครั้งก็มีการทะเลาะกันตามประสาเด็ก เด็กจะเพลิดเพลินกับการเล่นจนไม่กลับบ้านต้องไปตาม บางรายเล่นกับพี่น้อง บางรายไม่ได้เล่นกับเพื่อนแต่เล่นกับสัตว์เลี้ยงเช่น สุนัข แมว

2.3 การดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วย การดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วย ภาวะความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับหลานส่วนใหญ่จะเป็น ไข้ ไข้หวัด บางรายเมื่อมีไข้สูงจะมีอาการชัก บางรายมีอาการขาดสารอาหาร บางรายเป็นภูมิแพ้และบางรายมีโรคเกี่ยวกับลำไส้ ซึ่งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จะดูแลด้วยการเช็ดตัวลดไข้ พาไปหาหมอและซื้อยารักษา

2.4 การดูแลด้านการขับถ่าย หลานที่ผู้สูงอายุดูแลบางส่วนสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องคอยรับการช่วยเหลือจากผู้สูงอายุในขณะที่บางส่วนที่ยังเล็กยังต้องบอกและต้องการการช่วยเหลือในบางครั้ง

2.5 การดูแลด้านการศึกษา ผู้สูงอายุให้การอบรมบ่มนิสัยให้หลานที่ตนเองดูแลนั้นเป็นเด็กดีไม่เกรงผู้อื่นและเมื่อถึงวัยที่ต้องเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนก็พร้อมและสนับสนุนให้หลานนั้นเข้ารับการศึกษา เพื่อหวังให้หลานนั้นเป็นคนดีและไม่ลำบากในภายหน้า

3. ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานมีความทุกข์ใน 2 ด้านคือ ความทุกข์ทางกาย ได้แก่ เจ็บเนื้อเจ็บตัวและอาการเจ็บป่วยจากโรคประจำตัว ได้แก่ โรคข้อเสื่อม ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ปวดหลัง ภาวะอาหาร คอพอกเป็นพิษ และโรคหัวใจเต้นผิดจังหวะ ส่วนความทุกข์ด้านจิตใจ ได้แก่ กลัวว่าหากตนเป็นอะไรไปไม่รู้หลานจะพึ่งใคร ทุกข์ที่เกิดจากความรักและสงสารหลาน ซึ่งบางครั้งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานมีวิธีการที่ทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลายลง ได้แก่ ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย คุยกับเพื่อนบ้าน พยายามไม่คิด กินยานอนหลับ และ คิดว่าเป็นเวรกรรม ซึ่งสิ่งนี้ผู้สูงอายุต้องการจากบุตรที่ทอดทิ้งตนเพื่อทำให้ความทุกข์ลดลง ได้แก่ ต้องการให้บุตรกลับบ้าน ต้องการให้บุตรส่งเงินมาให้ ต้องการให้มีความสำนึกในการเป็นพ่อแม่คน ต้องการ

ให้โทรศัพท์มาหา แต่บางครั้งในความทุกข์เหล่านั้นก็มีความสุขที่เกิดขึ้นพร้อมความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ซึ่งความสุขเหล่านั้นได้แก่ ความสุขที่เกิดจากการได้เลี้ยงหลาน ความสุขเมื่อได้เห็นหน้าหลาน ความสุขที่เห็นหลานโตขึ้น และความสุขที่หลานไม่เจ็บป่วยและพบว่าความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ความหวังให้บุตรกลับบ้าน ความหวังให้หลานมาดูแล ความหวังเมื่อหลานโตขึ้นสามารถดูแลตนเองได้ และ ความหวังให้หลานเป็นคนดี

อภิปรายผล

จากการศึกษา ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ลักษณะและสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน

1.1 ลักษณะการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน

ผลการวิจัยพบว่าลักษณะการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การส่งเสียด้านการเงินที่บิดามารดาของเด็กให้แก่ผู้สูงอายุ และการติดต่อสื่อสารจากบิดามารดาของเด็ก ซึ่งการส่งเสียด้านการเงินที่บิดามารดาของเด็กให้แก่ผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการส่งเสียด้านการเงิน และกลุ่มที่ไม่ได้รับการส่งเสียด้านการเงิน โดยในกลุ่มที่ได้รับการส่งเสียด้านการเงิน เงินที่ส่งเสียนั้นมีจำนวนเพียงเล็กน้อยและนาน ๆ จึงจะส่งมาให้ โดยจำนวนเงินที่ส่งมาให้มีจำนวนน้อยมากคือ 10-20 บาท ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งบางรายได้รับ 200-500 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่น้อยมากไม่เพียงพอในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และกลุ่มที่ไม่ได้รับการส่งเสียด้านการเงิน โดยผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานให้ข้อมูลว่าบิดามารดาของเด็กไม่เคยส่งเงินมาให้ใช้เลยตั้งแต่ตั้งลูกของตนไว้บางรายนานเกือบ 5 ปีก็ไม่เคยส่งเงินมาให้ ซึ่งสาเหตุเนื่องจากภาวะความยากจนของบิดาและมารดาของเด็ก ซึ่งไม่มีเงินเพียงพอสำหรับใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่มีเงินที่จะส่งมาให้ผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระดูแลหลานใช้จ่ายได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคณิศร ธรรมยวม (2551) ที่ว่าเมื่อลูกนั้นแยกย้ายกันไปสร้างครอบครัวใหม่ ในเรื่องเงินก็พึ่งพาได้แต่ไม่บ่อย เพราะภาระครอบครัวที่มีทำให้รายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งครอบครัวควรดูแลเรื่องการเงินแก่ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม (บรรลุ ศิริพานิช, 2542, หน้า 142) ด้านการติดต่อสื่อสารจะเป็นในลักษณะที่ติดต่อกับผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน โดยการใช้โทรศัพท์ จดหมาย ซึ่งจะมีการติดต่อกัน ๗ ครั้ง ในขณะที่บางรายนั้นไม่ได้รับการติดต่อจากพ่อ แม่ ของเด็กเลย การกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรของพ่อ แม่เด็ก บางส่วนนั้นกลับมาอย่างน้อยเพียงปีละ 1 ครั้ง โดยจะกลับมาในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันลอย

กระทง โดยทุกรายนั้นให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าต้องทำงาน ลางานมาไม่ได้ จึงกลับมาได้เพียงเท่านั้น และผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานบางรายให้ข้อมูลว่าพ่อ แม่ของเด็กบางปีกลับบางปีไม่กลับ โดยพ่อ แม่ ของเด็ก ให้เหตุผลว่าการกลับมาบ้านต้องใช้เงินนับพันบาท จึงขอทำงานเก็บเงินต่อ ในขณะที่บางรายนั้นไม่สนใจที่จะกลับเอง และบางรายให้ข้อมูลว่าพ่อ แม่ ของเด็กไม่เคยกลับมาเยี่ยมตนและลูกเลยตั้งแต่ทิ้งไปโดยไม่ทราบเหตุผลซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Malone, et al., 1999; pp. 435-436; Fulmer, 1999; pp. 670-673; Cowen, 2001: pp. 101-102 อ้างอิงใน ลิขวรรณ อุณาภิรักษ์ (1999) ที่ว่าการถูกละเลยของผู้สูงอายุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นคือการที่ถูกทอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือบ้านโดยไม่มีคนสนใจดูแลและขาดการติดต่อ

จะเห็นว่าลักษณะการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน มีทั้งในลักษณะการไม่ดูแลด้านการเงินหรือดูแลแต่ไม่เพียงพอ การขาดการติดต่อสื่อสาร และการไม่กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานต้องรับภาระในทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ National Academice (2002) ซึ่งศึกษาพบว่า การทำทารุณกรรมทางด้านเศรษฐกิจและทางการเงินนับเป็นการทอดทิ้งและละเลยผู้สูงอายุเช่นกัน

1.2 สาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน

ผลการวิจัยพบว่าสาเหตุการทอดทิ้งบุตรให้ผู้สูงอายุดูแลเกิดจาก ปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหายาเสพติดและการมีบุตรเพิ่มขึ้น ซึ่งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากมายทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิต รายจ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่รายรับยังคงเท่าเดิมซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต รายจ่ายที่ต้องใช้ในแต่ละวันทำให้พ่อแม่ของเด็กต้องเข้าทำงานในเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพฯ เพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น ภาวะที่เศรษฐกิจและสังคมในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ เด็กมีชีวิตอยู่อย่างลำบากซึ่งนำไปสู่การทอดทิ้งบุตรได้ (ลดาวลัย ประทีปชัยกุล, 2545) อาชีพส่วนใหญ่ที่ทำคือ รับจ้างทั่วไป ซึ่งลักษณะงานที่ต้องเปลี่ยนที่อยู่ไปเรื่อย ๆ ทำให้อยู่ไม่เป็นที่การพาลูกไปด้วยจึงเป็นอุปสรรคในการทำงาน จึงต้องทิ้งบุตรไว้ให้ผู้สูงอายุดูแลเพียงลำพัง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศากุล ช่างไม้ (2540) ที่กล่าวไว้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป หนุ่มสาววัยทำงานต้องเข้าทำงานในเมืองใหญ่เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวและปล่อยผู้สูงอายุกับเด็กไว้เพียงลำพัง ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานและสอดคล้องกับการศึกษาของ บรรลุ ศรีพานิช (2542) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันครอบครัวไทยเริ่มเปลี่ยนแปลง ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ครอบครัวในชนบทกำลังล่มสลายอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นรายได้หลักในชนบทให้ผลผลิตไม่คุ้มทุน ชาวนาชาวไร่ต้องละทิ้งไร่นามุ่งหน้าไปขายแรงงานในเมืองและต่างประเทศเท่ากับละทิ้งครอบครัวไปคงเหลือแต่ผู้สูงอายุกับเด็ก ๆ เท่านั้นที่อยู่เฝ้าบ้าน บางรายให้ข้อมูลว่าสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน

เนื่องจากปัญหาครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลบางรายให้ข้อมูลว่าเมื่อบิดา มารดาเด็กหย่าร้างกันเนื่องจากเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว และไปมีครอบครัวใหม่ ทั้งคู่ ไม่มีใครรับผิดชอบบุตรของตน จึงทำให้ผู้สูงอายุต้องรับภาระดูแลซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุจิตต์ ไตรพิทักษ์ (2552) ที่กล่าวไว้ว่าการหย่าร้างในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ความสัมพันธ์ขั้นต้นที่มีภรรยาจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างลูกกับพ่อแม่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ครอบครัวมีเวลาให้กันน้อยลง การหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จะส่งผลกระทบต่อเด็ก (อัมพร เบญจผลพิทักษ์, 2552) บางรายให้ข้อมูลว่าเมื่อบิดาเด็กเสียชีวิตผู้นำครอบครัวก็หมดไปมารดาที่ยังอยู่ต้องดิ้นรนในการอยู่รอดและสุดท้ายก็ไปมีครอบครัวใหม่ และทิ้งบุตรให้ผู้สูงอายุดูแล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คณิศร ธรรมยอม (2551) ที่ว่าปัญหาการขาดระบบเกื้อหนุนซึ่งปกติลูกจะรับผิดชอบผู้สูงอายุแต่ก็ต้องสิ้นสุดลงเมื่อลูกป่วยและเสียชีวิตผู้สูงอายุจึงต้องทำงานหาเลี้ยงตัวเองและมีภาระเพิ่มขึ้นในการดูแลหลานที่บิดา มารดาเสียชีวิตทำให้ผู้สูงอายุต้องต่อสู้ดิ้นรนเลี้ยงหลานมาตั้งแต่หลานยังแบเบาะ บางรายเมื่อมารดาเด็กมีบุตรที่เกิดใหม่และยังเล็กและบิดาต้องทำงานคนเดียวจึงเป็นภาระมากที่จะต้องเลี้ยงบุตรทั้งสองคนจึงทิ้งบุตรให้ผู้สูงอายุดูแลเพื่อลดภาระดังกล่าวบางรายให้ข้อมูลว่าเมื่อบิดามารดาเด็กแยกทางกัน ทั้งคู่มองว่าลูกของตนนั้นเป็นสิ่งไม่ดี ถ้าเลี้ยงอาจจะฆ่าตนเอง มองลูกว่าเป็นเด็กกาลิบ้านกาลิเมือง จึงทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุจึงต้องดูแล ซึ่งสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้พ่อแม่ของเด็กต้องทิ้งลูกไว้ให้ผู้สูงอายุดูแลเพียงลำพัง บางรายเมื่อสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้นในขณะที่บุตรของตนที่มีอยู่เดิมยังเล็กอยู่ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง จึงต้องทิ้งภาระทั้งหมดให้ผู้สูงอายุดูแลในขณะที่บางรายให้ข้อมูลว่าสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลานเนื่องจากปัญหายาเสพติด ซึ่งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานให้ข้อมูลว่าแม่ของเด็กนั้นค้ายาเสพติดจึงต้องหนีตำรวจและสุดท้ายถูกตำรวจจับ จึงต้องทิ้งลูกไว้ให้ผู้สูงอายุดูแลดังกล่าว

2. วิธีการดูแลหลานที่ถูกทอดทิ้ง

จากผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ในด้านอาหาร ด้านการเล่น และการดูแลเมื่อเจ็บป่วยซึ่งมีการให้ความรักในการเลี้ยงดูอย่างเหลือล้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งแม้ว่าจะอ่อนล้าเพราะสูงอายุและชดสนแต่ได้เลี้ยงดูหลานอย่างครบถ้วนทุกมิติ คือดูแลด้านร่างกาย ได้แก่การให้อาหารและการดูแลรักษาเมื่อเจ็บป่วย การดูแลด้านสังคม ได้แก่การเล่น และการดูแลด้านจิตใจได้แก่การให้ความรัก ที่บางครั้งความรักที่มีให้รักมากกว่าลูกของตน ดังมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การดูแลด้านอาหาร จากผลการวิจัยพบว่าบิดามารดาของเด็กส่วนใหญ่ได้ทอดทิ้งเด็กไปตั้งแต่ขวบปีแรก เด็กจึงไม่มีโอกาส ได้รับนมมารดา ด้วยความชดสนและขาดความรู้

ผู้สูงอายุจึงเลี้ยงดูหลานด้วยอาหารเท่าที่จะหาได้ เช่น เลี้ยงด้วยนมผสมน้ำข้าว น้ำข้าวใส่น้ำตาล น้ำเต้าหู้กับน้ำข้าว ข้าวบดใส่เกลือกับน้ำตาล ข้าวบดใส่กล้วย เป็นต้น เมื่อเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย มาเยี่ยมและชั่งน้ำหนัก พบว่าเด็กน้ำหนักน้อยไม่ถึงเกณฑ์ซึ่งพบว่ามามีเด็กที่น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ 3 คน จึงให้เด็กที่มันมกล่องและนมผงจากสถานีอนามัยซึ่งโรคขาดสารอาหารในเด็กส่วนใหญ่ มักพบกับเด็กที่ฐานะพ่อแม่ยากจน หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น ให้เด็กกินนมข้นหวาน หรือน้ำข้าว (พิภพ จิรปัญญา, 2548) ส่วนเด็กจำนวน 2 คนที่ผู้สูงอายุเลี้ยงด้วยนมนั้น คนแรกได้นมผงที่ใช้เลี้ยงทารกเพียง 2 เดือน ส่วนคนที่ 2 นั้นได้นมข้นหวาน จากข้อมูลดังกล่าวจะ เห็นได้ว่าในขวบปีแรกเด็กไม่ได้รับอาหารที่เหมาะสม และเป็นนมที่ไม่เหมาะสมสำหรับการใช้เลี้ยง ทารก ได้แก่ นมวัว นมวัวไขมันต่ำ นมขาดไขมัน นมที่ได้จากสัตว์อื่น ๆ เพราะจะทำให้เกิดปัญหา การดูดซึม การย่อย และไม่เหมาะสำหรับการเจริญเติบโต ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโต ของร่างกายและสมองเด็ก (American Academy of pediatric, 1998) เพราะนมแม่เหมาะสมที่สุด ทั้งในด้านสุขภาพ การเจริญเติบโตและการพัฒนาการ สารอาหารบางอย่างในนมแม่ช่วยกระตุ้น พัฒนาการทางเซาว์ปัญญา (จันทร์นิวัทธ์ เกษมสันต์ อ้างอิงในสาหรี่ จิตตินันท์, วีรพงษ์ ฉัตรานนท์ และศิริภรณ์ สวัสดิ์, 2546) ทำให้เด็กขาดโปรตีน ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโต ของสมองและยังมีผลต่อเนื่องเมื่อพ้นขวบปีแรกไปแล้วเพราะเด็กติดใจกับรสหวานของน้ำตาล ในน้ำข้าว มีผู้สูงอายุ 1 รายให้ข้อมูลว่าเมื่อโตขึ้นเด็กยังชอบรับประทานน้ำข้าวใส่น้ำตาลซึ่งทำให้ เด็กได้ แคลอรีจากน้ำตาลแต่ขาดโปรตีนที่จะสร้างความเจริญเติบโตโดยเฉพาะสมองของเด็กซึ่งจะ โตถึงร้อยละ 80 ในช่วง 5 ขวบปีแรก

อย่างไรก็ตามพบว่าเมื่อเด็กโตขึ้นผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานได้พยายาม หาอาหารที่ส่วนใหญ่เป็นประเภทโปรตีนและผัก เช่น ไข่ ปลา หมู โดยเฉพาะปลาจะได้รับ ประทานมากเพราะผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งหาได้เองตามท้องถื่น ส่วนผักก็อาศัยเก็บตามท้องร่อง และในหมู่บ้านและบางครั้งก็มีผู้แบ่งปันอาหารให้ และยังพบว่าบางส่วนที่เข้าโรงเรียนอนุบาล ก็จะมีอาหารกลางวันและนมแจกในโรงเรียนด้วย ดังนั้นจึงนับว่าเมื่อเด็กโตขึ้นเด็กได้รับอาหาร เหมาะกับวัยมากขึ้น

2.2 ด้านการเล่น จากผลการวิจัยพบว่าเด็กส่วนใหญ่มีโอกาสเล่นกับเพื่อน ในหมู่บ้าน แม้ว่าผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งจะไม่มีเงินซื้อของเล่นให้แต่เด็กก็ได้รับการแบ่งของเล่นจาก เพื่อน บางรายเล่นกับพี่น้อง บางรายเล่นกับสัตว์เลี้ยงของตนโดยไม่เล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งเด็กเมื่อได้เล่นกับเพื่อนแล้วจะเกิดความเพลิดเพลินจนไม่กลับบ้านต้องไปตาม ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของลดาวัลย์ ประทีปชัยกูร (2545) ที่กล่าวว่าการเล่นเป็นการพัฒนาทักษะทางกาย

ทางอารมณ์และทางสังคมของเด็กเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับเด็กเพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสังคม ส่งเสริมพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ ขณะเดียวกันก็เป็น การออกกำลังกายและผ่อนคลายความเครียดพบว่าเด็กจะมีการเล่นที่มีสัมพันธ์กับผู้อื่น (associative play) มากขึ้น มีการยืมและให้ยืมของเล่นซึ่งกันและกัน เด็กมีการเล่นที่คล้าย ๆ กันแต่ยังไม่มีกฎระเบียบของกลุ่ม และจากผลการวิจัยยังพบว่าผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งบางครั้งเมื่อ ไม่มีเงินซื้อของเล่นให้หลานก็จะทำของเล่นให้หลานเล่น ซึ่งช่วยเพิ่มการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ได้อย่างดี แต่ในบางรายที่เล่นกับสัตว์เลี้ยงของตนโดยไม่เล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งจาก พฤติกรรมดังกล่าวนี้สิ่งแวดล้อมและอิทธิพลของการเลี้ยงดูถือว่ามีส่วนสำคัญในการมีพัฒนาการ ของเด็กในด้านต่าง ๆ มากที่สุด และปัญหาครอบครัว เป็นปัญหาหนึ่งที่เด็กได้ซึมซับและรับรู้ปัญหา ซึ่งอาจทำให้เด็กเกิดปัญหาทางอารมณ์และแสดงออกในลักษณะเก็บตัวไม่เล่นกับเพื่อนในวัย เดียวกันแต่หันไปเล่นกับสัตว์เลี้ยงแทน การเล่นจึงเป็นการกระทำที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน และเป็นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นต้องมีแบบแผนหรือจุดประสงค์เฉพาะเจาะจง นอกจากทำให้เกิด ความสนุกสนานและช่วยระบายความตึงเครียด (รัตโนทัย พลับรูการ, 2536)

2.3 การดูแลเมื่อเจ็บป่วย จากการศึกษาพบว่าภาวะความเจ็บป่วยของหลาน ที่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งดูแลนั้นเจ็บป่วยด้วยอาการ ไข้ ซึ่งเป็นอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ บางครั้ง ไข้จากผลร้อนในจึงมีไข้ บางรายไข้สูงมาก ๆ จนหนาวสั่น และเมื่อมีอากาศเปลี่ยนแปลงจะเป็น หวัดด้วย บางรายเมื่อไม่สบายเป็นไข้สูงจะมีอาการชักร่วมด้วยและบางรายนั้น มีโรคประจำตัว ที่เป็นมาตั้งแต่กำเนิด คือ โรค G6PD ซึ่งเป็นภาวะติดเชื้อจากแม่ทำให้เวลามีไข้สูงเด็กจะมีอาการ ชัก โดยจะชักอย่างน้อยปีละ 1 - 2 ครั้ง บางรายต้องกินยากันชักจนอายุครบ 5 ปี บางรายมีภาวะ ขาดสารอาหารโดยเฉพาะอาหารประเภทโปรตีน จากการศึกษาของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งมีปัญหาในหลาย ๆ ด้านรวมทั้งด้านเศรษฐกิจทำให้ผู้สูงอายุไม่มีเงินที่จะไปซื้ออาหารต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ได้การเลี้ยงดูจึงเป็นไปในลักษณะตามมีตามเกิด ซึ่งเด็กนั้นจะมีลักษณะหัวโต และร่างกายไม่แข็งแรง และได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขว่าเด็กนั้นเป็นโรคขาด สารอาหารเพราะการเยี่ยมบ้านในแต่ละครั้งเด็กก็จะมีน้ำหนักน้อยตลอด บางรายเป็นภูมิแพ้ ซึ่งจะมีอาการเสมหะติดในคอ จากการเก็บข้อมูล พบว่าสภาพบ้านเรือนที่ไม่เป็นระเบียบ ความสะอาดที่ไม่ดีพอและสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หลานที่ผู้สูงอายุดูแลนั้นเกิด ภาวะภูมิแพ้งกล่าว บางรายมีปัญหาเป็นโรคที่เกี่ยวกับลำไส้ เมื่อรับประทานอาหารแล้วจะมี อาการท้องอืด ต้องเข้าอนรับการรักษา โรงพยาบาลบ่อย ๆ ซึ่งจากการศึกษาเด็กเหล่านี้การได้รับ อาหารไม่เป็นไปตามวัยอย่างที่เหมาะสม แต่ได้รับตามภาวะที่ผู้สูงอายุจะดูแลได้ เช่น เมื่อแรก

คลอดกินข้าวกับกล้วย กินน้ำข้าวใส่น้ำตาลแทนนมเป็นต้น การเลี้ยงหลานด้วยความรัก ความผูกพันท่ามกลางความลำบากและความขัดสนในหลาย ๆ ด้าน ทำให้มีการดูแลเอาใจใส่ หลานด้วยความรักอย่างทุ่มเท บางครั้งมากกว่ารักลูกและรักตนเองเมื่อเวลาหลานไม่สบาย ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจึงมีวิธีการการดูแลหลานในส่วนที่สามารถทำได้โดย จะใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นเช็ดตัวเพื่อลดไข้ให้หลาน ในเบื้องต้นและจะเช็ดตัวอยู่ตลอดเวลาจนกว่าตัวจะเย็น หรือจนกระทั่งหลานหลับไปนอกจากดูแลเองด้วยการเช็ดตัวลดไข้แล้ว ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแล หลานจะพาไปหลานไปหาหมอโดยมากจะพาไปใช้บริการที่สถานีนามัยซึ่งเป็นหน่วยบริการที่ใกล้ บ้านและสะดวก รวดเร็ว ถ้าเป็นมาก ๆ จะพาไปโรงพยาบาล คลินิกแพทย์ คลินิกที่เปิด ตามหมู่บ้าน และในบางครั้งก็ซื้อยาจากร้านขายยาในหมู่บ้านเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น เด็กเล็กในวัยแรกเกิด- 6 ปี จัดว่าเป็นเด็กที่ยังต้องการการดูแลเอาใจใส่จากบิดา มารดาและบุคคล ใกล้ชิดเนื่องจากเด็กเหล่านี้ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หรือช่วยได้บางส่วนแต่ยังต้องการการ ปรึกษาปรึกษาและควบคุมความรักความห่วงใย เด็กเมื่อเกิดการเจ็บป่วยจึงต้องการผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ตามปกติในเด็กเล็กโดยทั่วไปที่ได้รับการดูแลและเลี้ยงดูอย่างดีแต่ภูมิคุ้มกันของร่างกายซึ่งยังไม่ แข็งแรงพอ ก็เกิดภาวะความเจ็บป่วยได้ตลอดเวลาส่วนในเด็กเล็กที่ถูกเลี้ยงดูด้วยผู้สูงอายุที่ถูก ทอดทิ้งซึ่งด้วยภาวะสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และปัญหาทางด้านร่างกาย ของผู้สูงอายุเอง และการเลี้ยงดูกันในภาวะที่ไม่พร้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ที่ถูกทอดทิ้งเลี้ยงดูนั้นเจ็บป่วยได้เพิ่มขึ้น

2.4 การดูแลด้านการขับถ่าย จากผลการศึกษาซึ่งพบว่าหลานที่ผู้สูงอายุดูแล นั้นบางส่วนสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้แล้วโดยจะมีการบอกทุกครั้งเมื่อจะขับถ่าย มีบางส่วน ที่ยังต้องการการช่วยเหลือในด้าน การขับถ่ายจากผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ซึ่งสอดคล้อง กับการศึกษาของ ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล (2545) พบว่าโดยปกติทารกสามารถควบคุมการขับถ่าย อุจจาระได้ เมื่ออายุประมาณ 10 เดือน ขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมในการฝึกการขับถ่าย

2.5 การดูแลด้านการศึกษา จากผลการศึกษาพบว่า การให้การศึกษ ของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานนั้น จะให้การอบรมนิสยเพื่อไม่ให้หลานที่ตนเลี้ยงดูนั้นเป็นเด็ก เกรและเมื่อถึงวัยที่ต้องเข้าโรงเรียนก็ส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า วัยเด็กตอนต้น (early Childhood) ตั้งแต่ 1- 6 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็ก สามารถยืน เดินได้จนกระทั่งเข้าโรงเรียน เด็กวัยนี้มีลักษณะในการทำกิจกรรมและค้นคว้า เป็นเวลาที่บ่งบอกถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและบุคลิกภาพของเด็ก เด็กวัยนี้ต้องการ

การพัฒนาการทางด้านภาษาและมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมที่กว้างขึ้น (Fuller Schaller – Ayers, 1994)

3. ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

3.1 ความทุกข์ในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีอายุตั้งแต่ 65- 89 ปี ซึ่งเป็นวัยสูงอายุที่ความเสื่อมของร่างกายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกราย มีโรคประจำตัวอย่างน้อย 1 โรค เช่น โรคข้อเสื่อม เบาหวาน ความดันโลหิตสูง คอปกอกเป็นพิษ ซึ่งโรคต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดความเจ็บปวด ความไม่สุขสบาย ต่อผู้สูงอายุเป็นสำคัญแต่ในความเป็นจริงนั้น ภาวะความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเมื่อผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานต้องดูแลหลาน ที่มีการเคลื่อนไหวและการเริ่มในการมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งอุปมาความเหนื่อยที่เกิดจากการดูแลนั้นเหนื่อยมากแทบขาดใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า ผู้สูงอายุนั้นนับเป็นวัยของการเสื่อมของร่างกาย เพราะมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ความเสื่อม ที่เห็นได้ชัดคือ ระบบประสาทสัมผัส กระดูก ไชข้อ และกล้ามเนื้อ (กรมอนามัย, 2551) และจากการศึกษาของสิริวรรณ เดียวสุรินทร์ (2546) พบว่าผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง มีปัญหาทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคมและมีแนวโน้มที่เกิดโรคเรื้อรังได้ในขณะหลานที่เลี้ยงดูเพียงลำพังนั้นอยู่ในวัยแรกเกิด- 6 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มมีพัฒนาการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ความเหนื่อยล้าจากการเลี้ยงดูหลานในขณะเดียวกันก็ต้องทำงานเพื่อหารายได้ในการดำรงชีพ และผู้สูงอายุทุกรายต่างมีโรคประจำตัวที่ส่งผลให้ความทุกข์นั้นเพิ่มมากขึ้น และความยากจนซึ่งรายได้ของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งอยู่ระหว่าง 600- 3,000 บาท/ เดือนซึ่งจัดได้ว่ามีฐานะค่อนข้างยากจน (สุทธิชัย จิตรพันธ์กุล และคณะ, 2543) ทำให้ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานเกิดความทุกข์ขึ้น ซึ่งความทุกข์ที่เกิดขึ้นมี 2 ด้าน คือทุกข์ทางด้านร่างกาย ซึ่งจะมีอาการเจ็บเนื้อเจ็บตัวจากการทำงาน การดูแลหลานและอาการเจ็บป่วยจากโรคประจำตัวของตน จนบางครั้งเดินไม่ไหวถึงกับต้องคลาน บางครั้งเจ็บเนื้อเจ็บตัวมาก ๆ ถึงกับร้องไห้ อีกด้านคือความทุกข์ด้านจิตใจ ซึ่งพบว่าบางรายมีความทุกข์เพราะห่วงหลานเกรงว่าถ้าตนเป็นอะไรหรือตายไปก่อนจะไม่มีใครดูแล ทั้งเรื่องการกินการเรียนและความเป็นอยู่ ทุกข์มากจนนอนไม่หลับ ใจไม่สงบ แม้ตายไปใจก็คงไม่หมดห่วงบางรายมีความทุกข์เนื่องจากสงสารหลานที่มีพ่อแม่ที่ทอดทิ้งลูกแบบนี้ซึ่งผู้ให้ข้อมูลก็โทษว่าเป็นเพราะตนเลี้ยงดูไม่ดีเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Buddha Vipassana (2551) ที่กล่าวไว้ว่าความทุกข์ของคนเรามี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ความทุกข์ทางกายกับทุกข์ทางใจโดยความทุกข์ทางกายส่วนใหญ่เนื่องจาก ความป่วยไข้ ความเสื่อมสภาพของร่างกาย ส่วนทุกข์ทางด้านจิตใจคือทุกข์จากการที่

ไม่ได้ในสิ่งที่ปรารถนา ทุกข์จากความกังวล หรือทุกข์จากความคับแค้นใจและเมื่อความทุกข์เกิดขึ้นผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ก็มีวิธีการที่ทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลายเป็นระดับหนึ่ง โดยสิ่งที่กระทำได้เพื่อแบ่งเบาความทุกข์ดังกล่าวได้แก่ สวดมนต์ไหว้พระ คุยกับเพื่อนบ้าน พยายามไม่คิด กินยานอนหลับ และเมื่อทุกวิธีไม่ได้ผลก็ได้แต่คิดว่าเป็นเวรกรรมของตนและเมื่อผู้สูงอายุมีความทุกข์เกิดขึ้นก็เกิดความต้องการที่ต้องการได้รับจากพ่อแม่ เด็ก ที่ทอดทิ้งตนไปโดยต้องการให้พ่อแม่ เด็กกลับบ้านมาอยู่ด้วยกันดูแลตนและลูกบ้างซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มาดี กาญจนกิจสกุล (2542) ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลในการอยู่ร่วมกันกับบุตรของผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งคือการได้รับการเกื้อหนุนจากบุตร ความเพียงพอของรายได้และความต้องการเลี้ยงดูจากบุตร ต้องการให้ส่งเงินมาให้ใช้บ้างเพื่อแบ่งเบาความขัดสน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Bose. A.B. (1996) ที่ศึกษาพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการอาศัยเงินออมและการช่วยเหลือทางการเงินจากบุตรหลาน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และผลการวิจัยยังพบว่าผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ต้องการให้พ่อแม่เด็กมีสำนึกของความเป็นพ่อแม่คนเพื่อที่จะได้กลับมาดูแลลูก และต้องการให้พ่อแม่เด็กโทรศัพท์มาหาตนบ้าง ซึ่งความต้องการที่เกิดขึ้นแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการทางด้านจิตใจ ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการที่เป็นพื้นฐานของชีวิตซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ปัจจัย 4 อันประกอบไปด้วยอาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัยและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งสอดคล้องกับมาสโลว์ (1970) ที่กล่าวว่าความต้องการของมนุษย์นั้นมีอยู่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่แก่จนตาย โดยเรียงลำดับความต้องการตั้งแต่ต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด และเป็นความต้องการพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ หากบุคคลได้รับการตอบสนองที่เหมาะสมก็ยังคงมีกำลังใจ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

3.2 ความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

ด้านความสุขของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานที่เกิดขึ้นจากการศึกษาพบว่าความสุขเกิดจาก ความสุขที่ได้เลี้ยงดูหลาน ซึ่งเป็นความสุขอันเกิดจากความรักความผูกพันในสายเลือดเหมือนลูก แม้จะเหนื่อยก็มีความสุขที่ได้เลี้ยงดูหลาน ความสุขที่เกิดจากการได้เห็นหน้าหลานเป็นความสุขที่เกิดขึ้นเสมือนหลานเป็นตัวแทนของพ่อ แม่เด็กมีความรักเหมือนแก้วตา ดวงใจเมื่อได้เห็นหน้าหลานก็มีความสุข และเมื่อเห็นหลานโตขึ้นเรื่อย ๆ ก็รู้สึกปลื้มใจ บางครั้งลืมหุ้ยปุด และเมื่อยิ่งเห็นหลานนั้นสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานก็มีความสุขไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราพร เกศพิชญวัฒนา และคณะ (2543) ในเรื่องความสุขทางใจของผู้สูงอายุไทย พบว่าความสุขทางใจของผู้สูงอายุไทยเกิดจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ลูกหลาน สมาชิกในครอบครัวเกิดความสดชื่นเบิกบานใจ ซึ่งนับเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงจิตใจของผู้สูงอายุให้ดำเนินไปอย่างมีความสุขไม่รู้สึกเศร้าหมองหรือท้อแท้ในชีวิต

ได้พูดคุยสนทนากับลูกหลาน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Ryff, C. (1989) พบว่าความสุขที่เกิดขึ้น เกิดจากปัจจัยหลายอย่างทั้งตัวบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะครอบครัว และจากการศึกษาของ จันทรเพ็ญ แสงเทียนฉายและคณะ (2544) พบว่าการเลี้ยงหลานซึ่งส่วนมากจะเป็นหลานที่อยู่ในวัยเด็กเล็ก กำลังเรียน การเลี้ยงหลานเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ ภารกิจที่ต้องปฏิบัติต่อหลานเป็นกิจวัตรประจำวันทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกร่างเปล่าและรู้สึกสดชื่นในจิตใจ ขณะเดียวกันก็เกิดความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตว่าพ่อ แม่ของเด็กจะกลับมาอยู่บ้าน หลานที่เลี้ยงนั้นดูแลตนบ้างซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจันทรเพ็ญ แสงเทียนฉายและคณะ (2544) ที่พบว่าการเลี้ยงหลานก่อให้เกิดความสุขทางใจของผู้สูงอายุในมิติความสงบสุขและการเลี้ยงหลานอาจจะทำให้ตนได้รับการเลี้ยงดูตอบแทนในวันข้างหน้าได้ คาดหวังว่าเมื่อหลานโตขึ้นสามารถดูแลตนเองได้ และสำคัญที่สุดคือคาดหวังให้หลานเป็นคนดี และผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งมีวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ความทุกข์นั้นเบาบางลงได้ เช่น การสวดมนต์ นึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คุยกับคนอื่น หรือพยายามไม่คิด และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นพบว่าใน ความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นบางครั้งมีความสุขเกิดขึ้นอยู่ด้วยจึงทำให้ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานนั้นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในบั้นปลายชีวิตได้ ซึ่งความสุขบางส่วนขาดหายไปจากการที่ไม่ได้รับจากบุตรที่ทอดทิ้งตน ทำให้ผู้สูงอายุนั้นทุ่มเทความรัก ความเอาใจใส่แก่หลานที่ตนเองดูแล เกิดความรัก ความผูกพัน มีความสุขที่ได้เลี้ยงได้ดูแล แม้บางครั้งจะเหนื่อยแต่เมื่อเห็นหน้าหลาน นึกถึงหลานความทุกข์เหล่านั้นก็หายไป กลายเป็นความสุขที่เกิดขึ้นในจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า ความสุขของมนุษย์ เกิดจากความมีเมตตากรุณา มีศรัทธา เรามีความสุขเพิ่มขึ้น ไม่มีวัตถุก็มีความสุขได้ เหมือนพ่อแม่ที่มีความสุขเมื่อให้แก่ลูก เพราะรักลูก ความรักคือความเมตตา ทำให้อยากให้ลูกมีความสุขไปด้วย เมื่อพัฒนาเมตตากรุณาขยายออกไปถึงใคร ให้แก่คนนั้น ก็ทำให้ตนเองมีความสุข และจากการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานต่างมีประสบการณ์ทั้งในด้านความสุขและความทุกข์จากการดูแลหลานแตกต่างกันไป ในบั้นปลายชีวิตผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานนั้นต่างมีความคาดหวังที่อยากให้เกิดขึ้นในชีวิต คาดหวังอยากให้ลูกกลับบ้าน กลับมาดูแลตนในยามชราซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มลทิรา เขียวยิ่ง, จิตนา ลีละไกรวรรณ และสร้อย อนุสรณ์ธีรกุล (2537) ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุมีความคาดหวังที่จะได้รับการดูแลจากครอบครัวถึงร้อยละ 77.67 ในขณะที่ความเป็นจริงนั้นผู้สูงอายุได้รับการดูแลเพียง 72.39 เท่านั้น ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานบางรายคาดหวังให้บุตรซึ่งป่วย กลับบ้านเพื่อตนจะได้ดูแล กลับมาตายกับตนผู้เป็นแม่ แม้จะเหนื่อยกว่านี้ก็ตาม คาดหวังอยากให้

หลานมาดูแลตนซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ว่าลูกหลานควรดูแลเอาใจใส่ ให้มากขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องการความรัก ความสนใจจากครอบครัว ซึ่งครอบครัวเป็นส่วนรับผิดชอบหลักในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว และสังคมชุมชนจึงควรมีการร่วมกัน เพื่อพัฒนาและสนับสนุนระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวอย่างเหมาะสม (กรมอนามัย, 2551) และผู้สูงอายุยังคงคาดหวังว่าเมื่อตนเสียชีวิตไปแล้ว และหลานโตขึ้นสามารถดูแลตนเองได้ คาดหวังให้หลานเป็นคนดี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาความทุกข์และความสุขจากการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ครั้งนี้สามารถให้แนวทางสำหรับในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ควรมีการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ผู้สูงอายุและเด็กในชุมชน ในกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อช่วยดูแลและเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมต่อข้อมูลสู่สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้การช่วยเหลือ
2. ควรจัดให้มีการส่งเสริมในด้านการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว เพื่อกระตุ้นเตือนถึงบทบาทของแต่ละคนในครอบครัวเพื่อให้ทุกคนกระทำบทบาทของตนเองอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้การทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุให้ดูแลหลานนั้นมีจำนวนลดลงได้
3. เจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนในการดูแลประชาชนในชุมชนควรมีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในวัยสูงอายุ และการดูแลหลานอย่างเหมาะสม อันจะเป็นการช่วยป้องกันภาวะความเจ็บป่วยรุนแรงที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ตลอดจนให้ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสม และดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี
4. จากการศึกษาพบว่าความทุกข์และความสุขจากการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และส่งผลกระทบต่อครอบครัวทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เป็นอย่างมาก ดังนั้นการดูแลเยี่ยมบ้านของพยาบาลในชุมชนจึงควรใช้การดูแลแบบองค์รวม ซึ่งจะเหมาะสมกับบริบทของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานมีประสิทธิภาพมากที่สุด และสามารถที่จะดูแลให้ความรู้อันจะทำให้ผู้สูงอายุและหลานนั้นมีสุขภาพที่ดีขึ้นหรือไม่เลวลง และสามารถให้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีความสุขและปรับตัวได้อย่างมีความสุขในบริบทของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาบุตรที่ทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน เพื่อเก็บข้อมูลในเรื่องสาเหตุการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลานเพียงลำพัง และปัจจัยต่าง ๆ
2. สร้างโปรแกรมการดูแลในชุมชน การวางแผนการเยี่ยมบ้านร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน
3. ศึกษาสุขภาพเด็กที่ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งดูแล

